

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com

معرفی و راهنمایی کلی طرح درس
«مقدمات زبان‌شناسی» و جایگاه آن در
میان درس‌های دیگر:

هدف کلی این درس آشنایی با انواع
زبان‌های دنیا و چگونگی پیوند و ارتباط آن
زبان‌ها با همدیگر و بررسی و شناسایی قانون
حاکم بر تحول و تغییر زبان‌های دنیا، از جمله
زبان فارسی.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

نام درس: مقدمات زبان‌شناسی

تعداد واحد درسی: ۲

نام منبع درسی: مقدمات زبان‌شناسی

مؤلف: دکتر مهدی باقری

نام تهیه‌کننده اسلاید: دکتر احمد علی

جعفری (عضو هیأت علمی دانشگاه)

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

زبان‌شناسی چیست؟
زبان‌شناسی دانش شناخت و بررسی
زبان به‌روش علمی است.

در مطالعات زبان‌شناسی آنچه
اهمیت بیشتری دارد ارائه فرضیات
نیست بلکه سنجش این فرضیه‌ها با
پدیده‌های زبانی و توصیف آنهاست.

علم تنها به توصیف پدیده‌ها و تدوین قوانین حاکم بر آنها بسنده نمی‌کند، بلکه در پی یافتن علل و توضیح عوامل دخیل و مؤثر در تکوین و تغییر پدیده‌ها نیز برمی‌آید.

۵

زبان به عنوان قوه نطق یعنی همان
ویژگی خاصی که فصل ممیز انسان
از حیوان است مورد مطالعه قرار
می گیرد و قوانین ناظر بر آن بررسی
می شوند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

تحوالات زبانی بر اساس قانونهای
ویژه‌ای صورت می‌گیرد که شناخت
آن تحولات بر اساس این قوانین نیز در
محدوده کار زبان‌شناسی است.

۷

قانونهای زبان‌شناسی که به‌طریق
استقرا و از بررسی اجزا به‌دست
می‌آیند، همانند قانونهای ریاضی
همواره قطعی و حتمی نیستند.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۸

بشر همواره برای برقراری ارتباط در
جوامع خود از وسایل و ابزارهای
مختلفی سود می‌برده است که در این
میان زبان مهم‌ترین ابزار و وسیله
به‌شمار می‌آید.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۹

زبان یک نهاد اجتماعی است.
بدین معنی که افراد یک اجتماع
به منظور آگاهی از مقاصد یکدیگر و
برای برقراری ارتباط با همدیگر عناصر
آن را برقرار کرده‌اند.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

زبان دارای دو صورت یا دو نمودِ ملفوظ و
مکتوب است. نمودِ ملفوظ آن عبارت است از
ارتعاشات صوتی که در هوا پخش می‌شود و
ناپایدار است و نمودِ مکتوب آن عبارت است از
ثبت و ضبط گونه‌ای از نمودِ ملفوظ که پایدار
می‌ماند.

در زبانهایی که دارای هر دو نمود
ملفوظ و مکتوب هستند به پیروی از
یک سنت دیرینه همیشه صورت
مکتوب بر صورت ملفوظ آن برتری
داشته است.

تحول و

دگرگونیهای زبانی در بین آن دسته از
مردمی که سواد خواندن و نوشتن ندارند
یعنی با نمود مکتوب زبان آشنایی ندارند
بیشتر و سریعتر انجام می گیرد.

در دستورنویسی و مطالعات سنتی
به نمود مکتوب زبان یعنی نوشتار
بیشتر اهمیت می‌دادند تا نمود
ملفوظ زبان یعنی گفتار.

۱۴

در زبان‌شناسی گفتار بر نوشتار
برتری دارد و پایه‌ی مطالعات و
بررسی‌های زبان‌شناسی قرار
می‌گیرد.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

به‌طور کلی تحول یک زبان همراه و
هماهنگ با دگرگونی و تحولات
نیازهای جامعه‌ای است که از آن زبان
به‌عنوان وسیلهٔ ارتباطی خود استفاده
می‌کند.

دستورنویس می کوشد تا شیوه صحیح
کاربرد زبان را به اهل زبان و یا
فراگیرندگان آن بیاموزد و آنان را از به کار
بردن صورتهایی که با معیارهای دستوری او
مطابقت نداشتند برحذر دارد.

در زبان‌شناسی تمامی موارد و
صورت‌های زبانی اعم از این که از نظر
دستورنویسان صحیح باشد یا نباشد،
مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد.

با این که دستورنویس و زبان شناس
هر دو به بررسی زبان می پردازند،
ابزارها و
وسایل تحقیقات آن دو متفاوت
است.

زبان‌شناس با توجه به اینکه زبان امری
ثابت نیست و پیوسته در حال تحول
است نمی‌تواند از متون مکتوب
به‌عنوان معیار استفاده کند.

۲۰

دستور نویس اغلب صورت
مکتوب زبان را ملاک قرار
می دهد و کمتر به صورت
ملفوظ آن توجه دارد.

دستورنویسی چنانکه از نام آن برمی آید امری
تجویزی است و غرض اصلی دستورنویس
آموزش درست‌نویسی و درست‌گویی است
در حالی که زبان‌شناسی امری توصیفی است و
هدف زبان‌شناس آن است که زبان را آن چنان
که هست بررسی کند.

۲۲

اولین روش بررسی زبان
روش توصیفی بوده
است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

دانشمندان هندی در مطالعات زبانی
خود بیشتر به بحث پیرامون ریشه لغات
می پرداختند و بیشتر نوشته‌های آنان در
این زمینه به صورت نثرهایی بود که در
توضیح نظم‌هایشان پرداخته بودند.

یونانیان از زمان افلاطون (۳۴۵ ق.م) به این
دانش نیز از دریچهٔ فلسفه نگریستند و در پی
شناخت منشأ و ماهیت زبان برآمدند و این
مسئله که آیا دلالت الفاظ بر معانی ذاتی و
طبیعی است یا برحسب قرارداد مورد بحث و
فحص آنان قرار گرفت.

افلاطون معتقد بود که بین شیء و
کلمه‌ای که برای نامیدن آن به کار
می‌رود رابطه‌ای منطقی وجود دارد. به
سخن دیگر بین کلمه و مصداق خارجی
آن می‌توان ارتباطی منطقی پیدا کرد.

مطالعات زبان‌شناسی بعدی و نیز دانشمندان
ریشه‌شناسی ۳ این نظریهٔ افلاطون را مردود
دانسته و نشان داده‌اند که هیچ‌گونه ارتباط
منطقی بین شیء و نام آن یا به عبارت دیگر
بین کلمه و مصداق خارجی آن وجود
ندارد.

ارسطو اجزای کلام را به اسم و فعل و حرف
تقسیم کرد و تقسیمات زبانی او سالهای
متمادی الگوی دستورنویسی برای زبانهای
غرب و همچنین زبان عربی و فارسی قرار
گرفت و بدین دلیل از او به عنوان پدر دستور
زبان یاد می شود.

با توجه به اینکه زبان‌شناسی یونانی از ابتدا با عقاید فلسفی آمیخته بود و آرای افلاطون و ارسطو نیز دربارهٔ چیستی و خاستگاه زبان مبتنی بر دیدگاه فلسفی و در ارتباط با طبیعت واقع و معرفت بود، می‌توان گفت که یونانیان با بینشی فلسفی به مطالعهٔ زبان پرداختند.

نخستین دستور زبان یونانی در حدود سال
۱۵۰ پیش از میلاد به وسیله دیونی سیوس
تراکیایی نوشته شد. این محقق اجزای
کلام را به هشت قسمت اسم، صفت، فعل،
ضمیر، قید، حرف اضافه، حرف تعریف و
حرف ربط تقسیم کرد.

۳۰

اطلاعاتی که مبلغان و پژوهندگان در
زمینه زبانهای بومی و مختلف به دست
آورده بودند چاپ و منتشر شد و
به دست همه کسانی که به این موضوع
علاقه مند بودند رسید.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

فقه‌اللغه در فارسی به ریشه‌شناسی
برگردانده شده و وظیفه آن مطالعه و
شناخت لغت و قوانین اشتقاق الفاظ
است.

باید قرن شانزدهم را آغاز دوران
جدید مطالعات زبان‌شناسی در
اروپا بدانیم.

در اواخر قرن هیجدهم (۱۷۴۶ -
۱۷۹۴) ویلیام جونز انگلیسی به
مطالعهٔ زبان سنسکریت پرداخت.

۳۴

جوئز در سال ۱۷۸۶ اعلام کرد که
زبان سنسکریت از زبانهای لاتین و
یونانی وسیعتر و کاملتر است.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۳۵

پس از ویلیام جونز شاگردانش در قرن
نوزدهم روش کار او را دنبال کردند و
با پژوهشهای علمی خود دربارهٔ زبانها
راه دانش زبان‌شناسی نوین را هموار
ساختند.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

در سال ۱۸۰۸ شلگل ۲ دانشمند آلمانی با
انتشار کتاب بحث دربارهٔ زبان و فلسفهٔ
هندیان خویشاوندی زبان سنسکریت را با
زبانهای دیگر مانند لاتینی، یونانی و آلمانی
و فارسی را تأیید کرد.

در اواخر قرن نوزدهم دانشمندان توجه خود
را از زبانهای مرده و آثار ادبی مکتوب به
زبانهای زنده و جاری و گویشها و
لهجه‌های گوناگون معطوف کردند و
تحقیق دربارهٔ مسائلی از قبیل ریشه‌های
اصلی زبان را کنار گذاشتند.

۳۸

آغاز قرن بیستم (۱۹۰۶ میلادی)
فردینان دوسوسور ۳ درس زبان‌شناسی
همگانی را در دانشگاه ژنو شروع کرد
و به بررسی‌های تازه دربارهٔ زبان
پرداخت.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

از آنجا که زبان امری است اجتماعی طبیعتاً صورت ثابت و واحدی ندارد و به تبع اجتماع و همراه با نیازهای جامعه دایماً در حال تغییر است. هر زبان در هر دوره‌ای از تاریخ دارای اختصاصاتی است که با دوره‌های قبلی و بعدی متفاوت است.

۴۰

از آنجا که زبان امری است اجتماعی طبیعتاً
صورت ثابت و واحدی ندارد و به تبع
اجتماع و همراه با نیازهای جامعه دایماً در
حال تغییر است. هر زبان در هر دوره‌ای از
تاریخ دارای اختصاصاتی است که با
دوره‌های قبلی و بعدی متفاوت است.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۴۱

از آنجا که در مطالعه توصیفی،
کیفیات یک زبان در یک برهه
مشخص از زمان بررسی و تجزیه و
تحلیل می شود آن را مطالعه ایستا یا
همزمانی نیز می نامند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۴۲

بررسی تاریخی زبان که منحصر به
مقطع زمانی خاصی نیست و تحولات
زبان را در طول تاریخ آن زبان دنبال
می کند، مطالعه پویا یا در زمانی هم
خواننده می شود.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۴۳

بررسی تغییرات صوتی و
تحوّلات نحوی زبان به عهدۀ
زبان‌شناسی تاریخی است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

در اواخر قرن نوزدهم بیشتر زبان‌شناسان به بررسی تاریخی زبان می‌پرداختند ولی از آن زمان به بعد گروهی از محققان بر آن شدند که زبان را بدون بازگشت به گذشته آن یعنی چنانکه هست مطالعه و بررسی کنند.

۴۵

اولین بار سوسور یادآور شد که
زبان و جوه دو گانه‌ای دارد که باید
هر یک از آنها را به نامی خوانند و
از یکدیگر متمایز ساخت.

زبان یک دستگاه و نظام ذهنی و
انتزاعی است که کاملاً دور از دخل و
تصرف فرد است. مانند زبان فارسی،
انگلیسی، ژاپنی، ترکی و مانند آنها.

۴۷

هر بار که شخصی می‌خواهد از طریق تکلم
ارتباطی برقرار کند، ضرورتاً بخشی از آن
دانش بالقوهٔ زبانی خود را به صورت عینی و
محسوس درمی‌آورد و به کمک نمودهای
صوتی ابراز می‌کند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

فرق میان دستگاه زبان و گفتار را
می‌توان با فرق میان دستگاه رمز و
پیام مقایسه کرد. زیرا در مخابره
هر پیام، تنها بخشی و جزئی از
دستگاه رمز به کار برده می‌شود.

۴۹

زبان که خود امری ذهنی و مجرد و
بالقوه است به دو وسیله به صورت
عینی و محسوس درمی آید و بالفعل
عامل تفهیم و تفاهم می شود. این دو
وسيله عبارت اند از صوت و خط.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۵۰

زبان به عنوان یک پدیده ذهنی واحد،
دارای دو تظاهر یا دو نمود عینی است
که یکی از آن دو، نمود صوتی یا
ملفوظ یعنی گفتار و آن دیگری نمود
خطی یا صورت مکتوب زبان است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۵۱

برای آنکه صوتی و صدایی دارای معنی باشد
باید با مفهومی ارتباط داشته باشد. به نظر
سوسور این ارتباط را باید جوهر و اصل
زبان دانست. به نظر او زبان همانند حلقه
ارتباطی بین مفاهیم و الفاظ است.

۵۲

هر چیزی که ذهن ما را متوجه چیز
دیگری غیر از خودش بکند نشانه نامیده
می شود. همچنان که زردی چهره نشانه
بیماری است و از دیدن رنگ زرد کسی پی
به بیماری او می بریم.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۵۳

نشانه طبیعی یا عقلی آن است که میان صورت و مفهوم نشانه رابطه علت و معلولی موجود باشد و در این صورت می‌توان گفت که نشانه و مفهوم لازم و ملزوم یکدیگرند. مانند دود که نشانه آتش است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

نشانه‌های تصویری و طبیعی به قصد ایجاد
ارتباط به وجود نیامده‌اند و خود به خود
دلالت بر مفهومی دارند. از این روست که
در جوامع مختلف بشری تقریباً یکسان
هستند و برای درک آنها نیاز به آموختن
نیست.

در زبان فارسی درخت انگور به سه صورت رز، تاک و مو خوانده می‌شود و اگر پیوندی درونی و علت خاصی برای وجه‌تسمیه این شیء وجود داشت این اختلافات تلفظی ظاهر نمی‌شد.

۵۶

پایه هر زبانی بر دلالت وضعی است و
در نتیجه زبان مجموعه‌ای متشکل از
علامتها و نشانه‌هاست که هر نشانه یا
لفظی بر معنی و مفهومی خاص دلالت
دارد.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۵۷

زبان عبارت است از مجموعه یا
دستگاهی منسجم و مرتبط که
یکایک عناصر و الفاظ سازنده آن
طبق قواعد و موازین ویژه‌ای به
یکدیگر می‌پیوندند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

در زبان‌شناسی مکتبی که شاگردان
سوسور با توجه به اصول بنیادی وی بنا
نهادند مکتب ساختگرایی نامیده شده
و پیروان این مکتب به ساختگرایان ۲
معروف شدند.

همهٔ زبانها مدام در تغییرند و هر زبان
همواره ناچار است که با حذف عناصری
چند و ابداع واژه‌های نو و ترکیبات بدیع از
عهدهٔ موقعیتهای جدید برآید،
دایماً در حالتی از تغییرات پی‌درپی قرار
دارد.

۶۰

برای اینکه واژه‌ها یا نشانه‌های
زبانی بتوانند پیامی را برسانند باید
طبق روال خاصی بر روی یک
محور افقی در کنار هم بنشینند.

۶۱

جملهٔ من یک قلم دارم از پنج تکواژ
من، یک، قلم، دارم، مَ درست شده
است که هر یک از این پنج تکواژ از
یک مقولۀ دستوری خاصی هستند.

۶۲

رابطهٔ هر یک از اجزای پیام را با
دیگر اجزای مقولهٔ دستوری خود
که می‌توانند به‌جای یکدیگر بیایند
و معنی جمله را تغییر دهند، رابطهٔ
جاننشینی می‌گویند.

محور همنشینی

برای بیان یک جمله واژه‌های پشت سر هم گویی بر روی یک خط قرار می‌گیرند. این خط که مفهوم اصطلاح زنجیر گفتار یا رشته سخن را به خوبی روشن می‌سازد، محور همنشینی نامیده می‌شود.

۶۴

رابطهٔ همنشینی را رابطهٔ
نحوی نیز می‌گویند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

هر پیام از چندین واژه درست شده است که
هر یک از این واژه‌ها از یک مقولهٔ دستوری
خاص هستند و علاوه بر روابطی که با
یکدیگر دارند با اجزای دیگر مقولهٔ
دستوری خود که فعلاً در پیام نیستند نیز
ارتباط دارند.

رابطهٔ اجزای حاضر در یک پیام با اجزای
دیگر غایب از پیام را رابطهٔ جانمایی
می‌گویند زیرا گوینده از بین اجزای یک
مقولهٔ دستوری یکی از آنها را برمی‌گزیند و
بر روی محور همنشینی می‌نشانند.

۶۷

رابطهٔ جانیشینی را اصطلاحاً برابر
نهادی یا تقابل نیز می‌گویند.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

روش جانشینی برای تقطیع و شناسایی
و طبقه‌بندی زبانهای پیوندی که عناصر
سازنده آنها زنجیروار به‌دنبال هم
می‌آیند مورد استفاده قرار می‌گیرد.

روابط جانشینی و همنشینی نه تنها بین
واژگان یک زبان موجود است بلکه در
واجگان آن نیز وجود دارد. مثلاً در
واژه‌های دور و دار تنها با جانشین کردن
«ا» به جای «و» معنی واژه تغییر می‌کند.

۷۰

برای اینکه گوینده یا نویسنده جمله‌ای را بیان کند به ترتیب کلماتی را پشت سر هم بر زبان می‌آورد یا می‌نویسد. این ویژگی زبان که ترتیب و توالی کلمات یکی پس از دیگری است، به بهترین نحو در زبان نوشتاری دیده می‌شود.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

ماهیت خطی زبان موجب می‌شود تا
برای دریافت یک پیام زبانی الزاماً
ترتیب و تعاقب کلمات را یکی پس از
دیگری از اول تا آخر دنبال کنیم.

به محض روبه‌رو شدن با مجسمه، از هر سو
که بدان بنگریم و به مدلول آن پی می‌بریم،
ولی هرگز نمی‌توان همه اجزا و واژه‌های
یک جمله را یکباره و یکجا ادا کرد و
ناگزیر باید یکی‌یکی از پی هم بر زبان
آورده شوند.

۷۳

اجزای یک جمله به ترتیب و زنجیروار
در خط زمان جاری اند و شنونده و
خواننده نیز با رعایت همان ترتیب
واژه‌ها را دنبال می‌کند تا پیام را
دریابد.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۷۴

دستگاه زبان مجموعه‌ای از علایم
و نشانه‌های منسجمی است که
طبق قوانین و موازین خاصی به
توالی در پی هم می‌آیند.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

تقسیم یک عبارت به کوچکترین
واحدهای معنی‌دار را تجزیهٔ اول زبان
می‌گویند و واحدهایی را که در این
تجزیه به دست می‌آیند اصطلاحاً تکواژ
می‌خوانند.

گاه ممکن است یک کلمه با یک تکواژ برابر باشد مثل من، عقل، درد، باران و مانند اینها. گاهی نیز ممکن است یک کلمه از دو یا چند تکواژ درست شده باشد. مثلاً می‌گوییم از سه تکواژ می + گوی + م ترکیب شده است.

تقسیم تکواژها یعنی کوچکترین
واحدهای معنی دار زبان را به
اصوات تشکیل دهنده آنها تجزیه
دوم زبان می نامند.

واجها خود به تنهایی معنی ندارند
ولی ممیز معنی هستند، یعنی در دو
تکواژ مشابه اختلاف یک واج
می تواند اختلاف معنی ایجاد کند.

در تکواژهای:

دور

دیر

دار

در

دُر

آنچه موجب پیدایش پنج معنی متفاوت از این تکواژها می‌شود، واج میانی آنها یعنی به ترتیب (و، ی، ا، - -) است. بنابراین دیدیم که یک واج چگونه می‌تواند اختلاف و امتیاز معنایی ایجاد کند.

تجزیة دوگانهٔ زبان مفهوم سیستم یا
نظام زبان را نیز روشنتر می‌سازد، زیرا
پس از تجزیة دوم عبارات یک زبان،
به تعداد محدودی واج دست می‌یابیم
که پایهٔ آن زبان بر این عناصر استوار
است.

آندره مارتینه از زبان‌شناسان به‌نام معاصر
تجزیه دو گانه زبان را ویژگی اصلی و
ممیزه خاص زبان بشری می‌داند، زیرا
هیچ وسیله دیگر ارتباطی جز زبان
دوبار قابل تقسیم و تقطیع نیست.

در تعریف زبان گفته می‌شود که زبان
وسیله‌ای است برای گزارش اندیشه و
واقعیات عالم خارج از این تعریف
درمی‌یابیم که بین زبان و واقعیت عالم
خارج از ذهن رابطه مداوم وجود دارد.

واقعیات و مفاهیم موجود در دنیای
خارج از ذهن بشر به گونه‌ای طبقه‌بندی
نشده‌اند که در هر زبانی برای نامیدن
هر کدام برچسب خاصی وضع شده
باشد.

بین واقعیت زبانی و واقعیت عالم خارج
تفاوت هست و اغلب واقعیات زبانی با
واقعیت عینی و فیزیکی یکسان نیستند.
از این رو، می‌گوییم که واقعیتهای زبانی
نسبی و در زبانهای مختلف متفاوت‌اند.

نسبیت در زبان بر اساس دو اصل قرار دارد:

۱. زبان تصویر درستی از واقعیت

جهان خارج به دست نمی‌دهد.

۲. هر زبانی تصویر متفاوتی از واقعیت

جهان خارج به دست می‌دهد.

بر هر زبانی نوع خاصی از سازمان
جهان بیرون تطبیق می کند و بنابراین
آموختن زبانی دیگر مستلزم آموختن
نحوه دیگری از تحلیل جهان و درک
واقعیت است.

گاهی نام اجسام و اشیا در زبانها برهم منطبق
است ولی مفاهیم انتزاعی و مجرد ذهنی و امور
معنوی اصولاً نمی‌توانند منطبق باشند. مثلاً
معادل انگلیسی مواظب باش فارسی LOOK
out است که هیچ‌گونه مطابقتی با یکدیگر
ندارند.

علت اینکه مفاهیم در ذهن گویندگان همه
زبانها یکسان و منطبق نیست این است که
مفاهیم و حقایق ذهنی در هر زبانی مبتنی بر
تمدن، محیط، دین، سنن، آداب و رسوم و مانند
اینهاست و برای هر حقیقت ذهنی لفظی نیز
وضع می شود.

زیرا کلمات در هر زبان بار عاطفی خاصی دارند و دراز علاوه بر معنی اصلی خود کمی هم جنبهٔ اهانت‌آمیز و بار عاطفی منفی دارد. همچنان که بنشین و بفرما در زبان فارسی یک مفهوم با دوبار عاطفی متفاوت دارند.

۹۰

زبان واقعیات عالم خارج را منعکس
می‌کند. ولی این انعکاس ناقص است
و زبان اغلب قادر نیست که عالم را
عیناً منعکس سازد.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۹۱

در هر زبانی صوت‌های ممیز معنی
گونه‌گون‌اند و مثلاً در دو کلمهٔ دیر و
شیر چه واج دوم آنها کوتاه تلفظ شود
و چه کشیده در معنی‌شان اختلافی
ایجاد نمی‌شود.

در زبانهای آلمانی، ارمنی، ترکی،
هندی، انگلیسی، فرانسوی و اجهای
وجود دارد که در زبان فارسی نیست،
بنابراین چنین نتیجه می‌گیریم که
واجها هم در همه زبانها برابر نیستند.

۹۳

زبانها از نظر خصوصیات زیر
زنجیری نظیر تکیه و آهنگ نیز
متفاوت‌اند و حتی این اختلاف در
قلمرو یک زبان هم دیده می‌شود.

۹۴

زبان ابزار گزارش اندیشه است و
کار زبان‌شناسی بررسی این
دستگاه ارتباطی اندیشه‌ها و واژه‌ها
در اجتماعات مختلف بشری است.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۹۵

کوچکترین جزء ساختمانی زبان
واج است. شمارهٔ واجها،
چگونگی ترکیب و ارزش آنها در
زبانهای مختلف متفاوت است.

با استفاده از تعداد اندک و
معینی واج می‌توان اندیشه‌ها
و مفاهیم و واقعیت‌های بی‌شمار و
نامحدودی را بیان کرد.

۹۷

با ترکیب چند واحد قابل شمارش،
می‌توان بینهایت جمله و عبارت
ساخت که هیچ کدام از آنها عیناً شبیه
دیگری نباشد. این امر را اقتصاد زبان
می‌نامند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

دو واژهٔ ولی و کریم اگر با تکیه بر هجای
آخر تلفظ شوند اسامی خاص هستند و اگر
تکیه بر روی هجای اول این واژگان قرار
بگیرد، اولی در مفهوم اما و دومی در
مفهوم کر هستیم به کار می‌رود.

نقش ترتیب و خصوصیات زیر
زنجیری کلام نظیر آهنگ، تکیه و
درنگ، برای رساندن مفاهیم مختلف
از نظر اقتصاد زبان قابل توجه است.

۱۰۰

زبان به‌طور کلی به‌عنوان ابزار و وسیلهٔ
برقراری ارتباط توصیف می‌شود. ولی باید
توجه داشت که زبان علاوه بر برقراری
ارتباط که نقش اصلی آن است، نقش‌های
دیگری را هم به‌عهده دارد که نقش‌های
فرعی آن به‌شمار می‌روند.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۰۱

نقشهای مختلف زبان دارای درجات
متفاوتی از نظر اهمیت و ارزش هستند و در
مورد شماره و تعداد آنها بین اغلب
زبان‌شناسان اتفاق نظر وجود ندارد و برخی
از آنان تا پانزده نقش گونه‌گون برای زبان
برشمرده‌اند.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۰۲

مهمترین و اصلیت‌ترین نقش زبان نقش
ارتباطی آن است و از جمله نقش‌های
دیگر زبان می‌توان از نقش بیان فکر،
بیان مافی‌الضمیر و نقش زیبایی‌آفرینی
نام برد.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۰۳

نقشهای مختلف اصلی و فرعی زبان را شاید بتوان به نقش چراغ مانند کرد که نقش اصلی آن از بین بردن تاریکی و روشن ساختن مکانی است ولی گاهی از یک چراغ تنها به عنوان وسیله تزیین بر روی دیوار و یا به صورت آباژوری در گوشه اتاق استفاده می کنند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۰۴

مهمترین و اصلیترین نقش زبان،
نقش ارتباطی آن است و آن
موقعی است که پیامی رد و بدل
می شود.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۰۵

زبان را نمی‌توان سیستم ارتباطی به‌شمار
آورد زیرا اقوام و جوامع اولیه پیش از زبان
از وسایل دیگری از جمله سیستم‌های
صوت‌های فراخوانی و طبل و نور بدین منظور
استفاده می‌کردند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۰۶

بهترین ابزار و وسیله برقراری
ارتباط و تفاهم سیستم گفتار
است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۰۷

زمانی که مرد در خلوت خود به تفکر
می‌نشیند، فعالیت ذهنی او در قالب
زبان انجام می‌گیرد و به همین دلیل
برخی از زبان‌شناسان این نقش زبان را
تکیه‌گاه اندیشه نامیده‌اند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

نقش بیان مافی الضمیر

این نقش زبان موقعی آشکار می شود که شخص نه به منظور ایجاد ارتباط و تفاهم بلکه برای بیان احساسات و حالت‌های عاطفی خود به سخن گفتن پردازد.

۱۰۹

نقش زیبایی آفرینی

این نقش زبان که آن را نقش هنری
نیز می گویند آن است که از زبان
به عنوان ابزاری برای ایجاد زیبایی
استفاده شود.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۱۰

زبان ادبی بیشتر از این نقش مدد
می جوید و در نظم و نثرهای ادبی با
استفاده از صنایع لفظی و معنوی، از
زبان به عنوان یک اصل زیبایی آفرین
استفاده می شود.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

خط نشانه محسوس و دیداری نظام
ذهنی زبان است و به عنوان ماده‌ای که
نظامهای آوایی را در خود منعکس
می‌سازد با زبان ارتباط می‌یابد.

۱۱۲

زبان که یک پدیدهٔ ذهنی واحد است
دو تظاهر و نمود مادی متفاوت دارد
که یکی گفتاری - شنیداری و دیگری
نوشتاری است.

۱۱۳

زبان‌شناسان زبان را به‌عنوان یک وسیلهٔ
ارتباطی در جوامع بشری بررسی می‌کنند
و امروز هیچ جامعه‌ای در هیچ نقطه‌ای از
جهان وجود ندارد که زبان نداشته باشد،
در حالی که همهٔ این جوامع خط ندارند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۱۴

کاربرد زبان گفتاری به عنوان ابزار ارتباط
مقدم بر خط است و این ترتیب و تقدم را
می توان عملاً در حیات بشری نیز ملاحظه
کرد، زیرا کودکان نخست تکلم را
می آموزند و سپس به مدرسه می روند و خط
را فرا می گیرند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۱۵

برای انسانهای اولیه یک نقاشی
ناشیانه تقریبا نیازهایی را که امروز
خط در اجتماع ما بر طرف می سازد
برآورده می کرد.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۱۶

در مسیر تحول و تکامل خط،
مرحله بعد از معنی‌نگاری مرحله
واژه‌نگاری است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

محققان بر این عقیده‌اند که مبانی اصلی
خط هجانگاری سومریان به نقاط دیگر
شرق نیز راه یافت و ابتدا همسایه این
سرزمین یعنی عیلام آن را به کاربرد و سپس
این اصول از طریق عیلامیها به هندیان
رسید.

۱۱۸

اولین خط الفبایی کامل را
یونانیان ابداع کردند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

خط هیرو گلیف

اصطلاح هیرو گلیف از دو کلمه یونانی «hiero»
به معنی مقدس و «glyphein» به معنی کردن
درست شده و روی هم رفته به معنی خط مقدس
است و کلا خطوطی که از نقوش و تصاویر
استفاده می کنند بدین نام خوانده می شوند.

۱۲۰

در تعریف کلی زبان گفته
می شود که دستگاه گزارش
اندیشه و معانی و مفاهیم
است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۲۱

موضوعات اصلی زبان شناسی
عبارت‌اند از دستور،
معناشناسی و آواشناسی.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۲۲

آنچه در روان‌شناسی زبان
مطرح شده و مورد بررسی
قرار می‌گیرد زبان و فرد
است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۲۳

در همهٔ دنیا کودکان تقریباً در سن یک
سالگی تک‌تک کلماتی را بر زبان
می‌آورند و از هیجده ماهگی کم‌کم
دست به ساختن جملاتی می‌زنند که
بریده بریده و ناقص است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۲۴

کودکان به آهنگ و لحن
گفتاری بیشتر توجه می کنند
تا به معنی واژگان.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۲۵

کودکان نخست به فهم و
درک زبان دست می‌یابند و
سپس در سخنوری مهارت
پیدا می‌کنند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۲۶

واژگان یک زبان نشانگر نیازهای
مردمی است که بدان زبان گفتگو
می‌کنند. مثلاً در زبان عربی واژگان
مختلفی برای دلالت بر انواع گوناگون
شتر و نخل وجود دارد.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۲۷

زبان بشر نه تنها نظامی خاص از
نشانه‌هاست بلکه منعکس کننده جهان
پیرامون اوست. از این رو زبان یکی از
ابزارهای تحقیق درباره جهان و بشر
است.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۲۸

شرایط اجتماعی متفاوت و
روش‌های گوناگون پیشرفت و
تمدن، واژگان و ساختهای زبانی
مختلف و مخصوصی را ایجاد
می‌کند.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۲۹

زبان عیناً منعکس کنندهٔ واقعیات عالم
خارج نیست و هر زبانی برداشت
خود را از عالم خارج به گونهٔ خاص
خود تجزیه و منعکس می کند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۳۰

گاهی زبان دو نفر از دو مملکت و دو
ملیت متفاوت مثل فرانسوی و
انگلیسی به هم نزدیکتر است تا بعضی
از زبانهای هندی که در درون یک
مملکت به کار می‌رود.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۳۱

ملیت نمی تواند نشان دهنده ز بان مورد استفاده باشد. همچنان که مکزیکی ها با اینکه مکزیکی هستند به زبان اسپانیولی صحبت می کنند و بلژیکیها با وجود بلژیکی بودن ز بانشان فرانسوی است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۳۲

جامعه‌شناسان زبان به جای تعریف
کردن زبان از نظر جغرافیایی به تعریف
جامعهٔ زبانی می‌پردازند. آنان گروهی از
مردم را که به یک زبان واحد سخن
می‌گویند یک جامعهٔ زبانی می‌نامند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۳۳

معمولاً لهجه به یک ناحیه جغرافیایی
خاص مربوط می شود مثل لهجه های
فارسی تهرانی، همدانی، کرمانی،
اصفهانی، مشهدی، یزدی و جز آن.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۳۴

مهمترین اختلاف لهجه‌ها در
دستگاه صوتی آنهاست و اغلب
در واژگان و در دستور بسیار
کم با یکدیگر فرق دارند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۳۵

یک نفر می‌تواند در موقعیت‌های مختلف برای
رساندن منظور خود یکی از چهار عبارت زیر
را به کار برد:

- اگر کمتر سروصدا کنید خیلی ممنون می‌شوم.
- خواهش می‌کنم شلوغ نکنید.
- ساکت باشید.
- دهنتان را ببندید.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۳۶

سبک زبان در ارتباط با
موضوع گفتار و رابطه
اجتماعی بین گوینده و
شنونده فرق می کند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۳۷

شیوه گفتار یک دانشمند هنگامی
که درباره نظریه علمی خود بحث
می کند، با شیوه گفتار او با فرزند
یا دوستش متفاوت است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۳۸

سبک سخن بیان کننده
رابطه اجتماعی گوینده و
شنونده است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۳۹

جامعه‌شناسان زبان سعی می‌کنند
تا امتیازات طبقاتی را در یک
اجتماع از روی سبک‌های
مختلف زبان نشان دهند.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۴۰

سبک و شیوه گفتار افراد یک
خانواده فرهنگی با سبک سخن
افراد یک خانواده کارگر یا
بازرگان یا ورزشکار تفاوت دارد.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۴۱

در کشور ایران وسیله برقراری
ارتباط بین کرد و لر و بلوچ و ترک
و گیلک و مانند آنها زبان فارسی
است و در روسیه زبان روسی این
نقش را به عهده دارد.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۴۲

همان طور که محل و علت یک
رویداد اهمیت دارد زمان وقوع آن
نیز مهم است و البته مشکل ما وقتی
است که شواهد زنده و تاریخی
نتوانند مددی بکنند.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۴۳

زبان همواره در حالتی از تغییرات
و دگرگونی‌هاست و واژه‌های
زبان بدون اینکه گویندگان متوجه
باشند در حال دگردیسی هستند.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۴۴

ظهور اصطلاحات فضایی از سال
۱۹۵۷ به بعد زمان دست یافتن
بشر به اکتشافات و موقعیت‌های
جدید فضایی را نشان می‌دهد.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۴۵

از طریق ویژگی‌های زبانی و واژگانی که
هر شاعر و نویسنده به کار می‌برد، گذشته
از سبک، زمان آن نوشته را نیز می‌توان تعیین
کرد و بالاخره بسیاری از مبهمات علوم
انسانی را می‌توان به یاری واژگان زبان
آشکار کرد.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۴۶

یکی از زمینه‌های استمداد از
ریاضیات در زبان‌شناسی تدوین
فرهنگ‌های بسامدی است که به
ویژه در آموزش یک زبان خارجی
سخت مورد نیاز است.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۴۷

واژه‌های مهم هر زبان آنهایی هستند
که کاربرد بیشتری دارند. یعنی در
گفتار و نوشتار زیاد با آنها برخورد
می‌شود. این قبیل واژه‌ها را پربسامد
می‌نامیم.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۴۸

بسیاری از کردارهای آدمی مانند راه
رفتن، غذا خوردن و نفس کشیدن
نتیجهٔ کاربرد طبیعی بعضی اندامهای
بدن است. ولی گفتار چنین نیست.

۱۴۹

هنگام سخن گفتن اعضا و
اندامهایی به کار گرفته می‌شوند که
عمل اصلی هر یک از آنها چیز
دیگری غیر از ایجاد صوت است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۵۰

عضوهایی که در گفتار به نوعی
به کار می آیند، اندامهای گویایی
نامیده می شوند.

۱۵۱

از آنجا که منشأ صوت هوای بازدم
است، می‌توان نفس کشیدن یا دم
زدن را پایه و بنیاد گفتار دانست.

۱۵۲

میزان زیر و بمی و بلندی و
آهستگی صدا بستگی مستقیم به
کیفیت و کمیت لرزش تارآواها در
برخورد با هوای بازدم دارد.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۵۳

از نظر گفتار مهمترین عضوی که
درون حفره دهان قرار دارد زبان
است.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۵۴

تأثیر فراوان شکل و وضع زبان در دهان و
دخالت آن در پدیدار شدن اصوات
گوناگون و در نتیجه نقش عمده این عضو
در گفتار موجب شده است تا مهمترین
وسیله ارتباط بشر به نام این اندام یعنی زبان
نامگذاری شود.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۵۵

نرم کام قسمت انتهایی کام
است که به علت نرم بودن
بدین نام خوانده می شود.

۱۵۶

سخت کام در ادامه نرم کام قرار دارد
و به دندانها منتهی می شود. سخت کام
را می توان به سه بخش پسکام، میان
کام و پیشکام تقسیم کرد.

۱۵۷

پرکارترین، انعطاف پذیرترین و
مهمترین اندامهای گویایی، حفره
دهان است.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۵۸

نسبت زبان با آوا همانند نسبت
مجموعهٔ نت‌های یک دستگاه
موسیقی است با صورت اجرا
شدهٔ آن.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۵۹

توانایی انسان چه در زمینه تولید و چه
در زمینه دریافت آواهای گوناگون از
دیدگاه نظری نامحدود است و هر
زبانی در حوزه محدودی که خاص آن
زبان است از پاره‌ای از این توانایی کلی
استفاده می‌کند.

احمدعلی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۶۰

مطالعهٔ اصوات به عنوان کوچکترین
واحدهای زبانی که از ترکیب آنها
واژه‌ها و عبارات ساخته می‌شوند،
واج‌شناسی خوانده می‌شود.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

۱۶۱

تاریخ تکوین واج‌شناسی به‌عنوان بخشی از
زبان‌شناسی را می‌توان سال ۱۹۲۸ دانست،
یعنی تاریخ تشکیل نخستین کنگره
زبان‌شناسان که در آوریل این سال در شهر
لااه برگزار شد.

احمد علی جعفری عضو هیأت علمی دانشگاه

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com